

zmierzającym do objęcia wszystkich dziedzin życia w diecezji wspólną odpowiedzialnością. Jest to bardzo dokładne omówienie funkcji, roli i kompetencji rady kapłańskiej w życiu Kościoła partykularnego w aspekcie teologiczno-prawnym.

Konkludując wypada powiedzieć, iż praca prezentuje aspekt historyczny zagadnienia wraz z doktryną soborową i posoborową niewątpliwie monografia jest bardzo wnikliwą analizą bogatej i dynamicznej rzeczywistości. W *Zakończeniu*, określając cel swojego studium, Autor

napisał: *Obraz prezbiterium czasów poapostolskich powinien więc ciągle trwać w świadomości biskupów i prezbiterów jako motyw wytrwałego dążenia do wyrażania i urzeczywistniania kolegialności hierarchii kościelnej*. Te i inne walory monografii sprawiają, że trzeba uważać ją za cenną w polskiej kanonistyce, tym bardziej – że jak napisał ks. Wroczeński jeszcze na samym jej początku – *w dorobku kanonistyki polskiej tak ujęty temat nie pojawił się do tej pory w ogóle*.

Ks. Tomasz Rozkrut

ZENON GROCHOLEWSKI, *Tanulmányok az egyházi házasság-és perjogról (Studia z kościelnego prawa małżeńskiego i procesowego)*,

Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pàzmány nominatae – III. Studia, vol. 1, tłumaczył na węgierski z włoskiego i łacińskiego G. Kuminetz, Szent István Társulat, Budapest 2000, ss. 212.

U początku Roku Jubileuszowego 2000 kanonistyka w Kościele powszechnym została ubogacona nową znakomitą publikacją z zakresu kościelnego prawa małżeńskiego i procesowego. Jej autorem jest arcybiskup Zenon Grocholewski, wybitny znawca tych dziedzin prawa kano-

nicznego. Warto dodać, że Autor prezentowanego dzieła – wieloletni profesor prawa kanonicznego Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego w Rzymie – jest obecnie jego wielkim kanclerzem. Przez wiele lat Z. Grocholewski był pracownikiem Sygnatury Apostolskiej, na wszyst-

kich stanowiskach, łącznie z funkcją prefekta. Dnia 15 listopada 1999 r., papież Jan Paweł II, doceniając jego kompetencje, mianował arcybiskupa Z. Grocholewskiego prefektem Kongregacji Wychowania Katolickiego, powierzając mu niezwykle odpowiedzialne zadanie kierowania szkolnictwem w całym Kościele. Książka: *Studia z kościelnego prawa małżeńskiego i procesowego* została opublikowana przez Instytut Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Katolickiego Piotra Pązmány w Budapeszcie.

Omawiana książka zawiera pięć trafnie dobranych artykułów, które stanowią – zawartą w pięciu rozdziałach – logiczną całość. Pierwsze dwa dotyczą kanonicznego prawa małżeńskiego. Pierwszy artykuł (I rozdział książki) zatytułowany: „Małżeństwa mieszane” dotyczy niezwykle aktualnej i delikatnej sprawy: zawierania małżeństw przez katolików z wyznawcami innych religii i wyznań, jak również nieochrzczonymi czy niewierzącymi. Zagadnienie zostało ukazane w wielu aspektach: historycznym, doktrynalnym, moralnym, socjologicznym, prawnym, pastoralnym i ekumenicznym. Małżeństwo mieszane jawi się jako problem trudny, ale – przy zaangażowaniu duszpasterzy, wiernych i osób bezpośrednio zainteresowanych – jako możliwy do rozwiązania, zgodnie z prawem Bożym i kanonicznym.

Drugi artykuł (II rozdział książki), noszący tytuł: „Wykluczenie sakramentalności małżeństwa jako od-

rębny tytuł nieważności małżeństwa” prezentuje nowe ujęcie sakramentalności małżeństwa. Autor postrzega sakramentalność w łączności z jego istotnymi przymiotami: jednością i nierozzerwalnością. Jak jedność i nierozzerwalność małżeństwa nie zależy od woli ludzkiej, lecz od woli Bożej, tak sakramentalność małżeństwa zależy od woli Chrystusa, a nie od woli nowożeńców. Z woli Chrystusa ważnie zawarte małżeństwo ochrzczonych jest sakramentem. Rozwiązanie postawionego problemu – wykluczenia sakramentalności małżeństwa – zdaniem Z. Grocholewskiego, leży w uwzględnieniu specyfiki sakramentu małżeństwa. Małżeństwo bowiem istniało jako rzeczywistość porządku stworzenia, ustanowiona przez Stwórcę „na początku”. Taką umowę małżeńską mężczyzny i kobiety, o walorze naturalnym, podniósł Chrystus do godności sakramentu. Sakramentalność małżeństwa jawi się jako istotny przymiot, na równi z jednością i nierozzerwalnością. Wreszcie należy rozróżnić między ważnością zawartego sakramentalnego małżeństwa a jego owocnością, w wymiarze korzystania z łaski Bożej.

Kolejne trzy artykuły (trzy rozdziały książki) zajmują się kanonicznym prawem procesowym. Artykuł (III rozdział): „Postępowanie apelacyjne w sprawie o stwierdzenie nieważności małżeństwa” omawia procedurę apelacyjną, przeprowadzoną w trybunałach drugiej instancji. Po

przyjęciu apelacji trybunały te mają za zadanie, uwzględniając nowe normy, możliwie szybko rozstrzygnąć sprawę. Dwa ostatnie artykuły (ostatnie rozdziały książki) poświęcone są zagadnieniu organów władzy sądowniczej w Kościele: „Najwyższy Trybunał Sygnatury Apostolskiej w strukturze sądowniczej Kościoła” i „Organizacja i zadania trybunałów w Kościele ustanowionych dla wymiaru sprawiedliwości, w tym sprawiedliwości administracyjnej”. Organy sądownicze w Kościele stoją na straży uprawnień i obowiązków wiernych, a zwłaszcza ich praw fundamentalnych, które zostały przywołane w nowym Kodeksie Prawa Kanonicznego. Dla zagwarantowania tych praw dokonano zmian zarówno w strukturze, jak i w działalności trybunałów kościelnych. Z. Grocholewski precyzyjnie ukazuje organizację i kompetencje trybunałów trzech instancji, poczynając od Sygnatury Apostolskiej i Roty Rzymskiej, poprzez trybunały metropolitalne i międzydiecezjalne, a kończąc na sądach diecezjalnych. Sygnatura Apostolska działa poprzez trzy sek-

cje. Na szczególną uwagę zasługuje jej druga sekcja, zajmująca się sprawami administracyjnymi. Sprawiedliwość administracyjna w Kościele jest przedmiotem wnikliwej oceny Autora. Chociaż w Kościele nie istnieje system sądownictwa administracyjnego, wyjąwszy drugą sekcję Sygnatury Apostolskiej, to jednak sprawiedliwość administracyjna jest zabezpieczona innymi, bardziej ewangelicznymi sposobami. Są to: odwołanie lub poprawienie niesprawiedliwego aktu administracyjnego, rekurs hierarchiczny, pojednanie i zawarcie ugody.

Omawiana książka autorstwa arcybiskupa Z. Grocholewskiego będzie przydatna zarówno dla rozwoju nauki prawa kanonicznego – dla wykładowców i studentów – jak i w praktycznej działalności trybunałów kościelnych – dla pracowników sądów. Charakteryzuje się ona troską Autora o dobro wiernych, o ich prawa i sprawiedliwe traktowanie, a także troską o dobro wspólne Kościoła, o poprawność doktrynalną i wierność Ewangelii.

Ks. Jan Dyduch